Håkan Skogsjö

Skarprättarsläkten Beckius

Särtryck ur

Släkthistoriskt Forum 1/1984

[ISSN 0280-3984]

utgiven av föreningen Genealogisk Ungdom i Göteborg

Distribuerad som pdf-fil 2025

Copyright © Håkan Skogsjö (CC BY-SA 4.0)

nus, f 27/2 1818, *Sofia Albertina,* f 12/3 1821, *Carolina Wilhelmina,* f 12/3 1821, d 11/12 1824 i Örgryte, *Gustava,* f 8/11 1823, *Carolina,* f 1/4 1827, d 11/2 1829 i Örgryte. Ersattes av skarprättaren i Göteborg **Karl Gustaf Beckius** (1835 3/3 - till sin död 1850). Efter honom kom **Johannes Jansson** (1850 november - 1854 31/3). Han begärde och fick avsked. Se vidare Skarprättare. Ersattes av **Anders Jakobsson** (1854 17/2 - till sin död 1869) f 5/12 1827 på torpet Grinden under Bärby Övergård, Säve sn, son till Jakob Jonasson och Maria Andersdtr, d 21/11 1869 i Domkyrkoförs. Tidigare dräng och arbetare. G 7/12 1849 i Karl Johans förs. m *Anna Sofia Petersson,* f 6/1 1817 i Karl Johans förs., dotter till sockenskomakaren Lars Petersson och Petronella Björnsdtr, levde 1878. Barn: *Carl Axel Christoffer,* f 9/5 1850 i Karl Johans förs. *Viktor Rudolf Constantin,* f 20/3 1853 i Domkyrkoförs, *Andreas Jochum Edvin,* f 5/1 1856 i Domkyrkoförs. Efter honom förordnades skarprättaren i Göteborg **Olof Wilhelm Bergendahl** (1869 26/11 - 1874) till nattman - om honom se vidare under Skarprättare. Ersattes av **Lars Persson** (1874 2/10 - 1885) f 6/11 1842 på Hästhagen under Utby majorsboställe, Hjärtum sn., son till torparen Per Larsson och Olena Olsdtr. Tidigare brandvaktskarl. G 2/11 1873 i Domkyrkoförs. m *Sofia Johansdtr,* f 27/11 1842 på ett torp under Heden, Skallsjö sn., dotter till torparen Johannes Nilsson och Maja Carlsdtr. Barn: *Alice,* f 1874 i Domkyrkoförs., *Heribert Lennart,* f 1876 i Domkyrkoförs., *Carl Oskar* f 1878 i Karl Johans förs. och *Knut Robert* f 1881 i Karl Johans förs. Persson slutade som nattman och flyttade till V.Frölunda sn. Efterträddes av **Johannes Larsson** (1885 - till sin död 1889) f 1848 i Kungsbacka, d 28/6 1889 i Karl Johans förs. G 1871 m *Agneta Paulina Pålsson,* f 1848 i Bolstad, gifte sig efter makens död med arbetaren Otto Leonard Andersson. Barn: *Ellen Charlotta,* f 1870, *Ida Wilhelmina,* f 1873, *Edvard Harald,* f 1873, d 1886, *Johan Albert,* f 1875, *Anna Elida,* f 1878, *Ebba Augusta,* f 1880, *Charles Julius,* f 1883, *Birger William,* f 1888. Ersattes av **Olof Johansson** (1889-1909) f 1852, d 6/6 1909 i Karl Johans förs. G m *Johanna Johansdtr Kindhult,* f 1849, d 1932 i Karl Johans förs. De hade fem barn. Ersattes av sin dräng **Gustav Emanuel Carlberg** (1911-1944), f 1881, d 1962. Gm *Ellen Eleonora Josefina Andersson* f 1885, d 1974. Carlberg var den siste nattmannen i Göteborg. Han pensionerades 1944.

Källor

Det allmänna stoffet om skarprättare, straff, nattmän mm har hämtats ur *Lars Levanders* bok: *Brottsling och bödel* (1933), *C.A. Dalman* och *C.O. Gunne: Sveriges siste skarprättare...* (Sthlm 1946) samt *Gösta Johannesson: Från köpstad till storkommun* (Lund 1978). En av huvudkällorna har varit *Göteborgs Stads räkenskaper* i Drätselkammarens arkiv). Dessa skrymmande arkivalier har systematiskt genomgåtts från 1640-talet till 1910-talet. För tiden fram till ca 1720 har *Helge Almqvists Göteborgs Historia 1-2* (Göteborg 1929 och 1935) varit till stor hjälp. Förutom räkenskaper har uppgifter hämtats ur *Magistratens protokoll och politieprotokoll.* För de rena personuppgifterna har *Göteborgs kyrkoböcker* mm använts dock har räkenskaperna flera gånger kunnat komplettera med t ex dödsuppgifter. För den senare delen av perioden (efter 1863) har *Göteborgs Stadsfullmäktiges tryckta handlingar* varit värdefulla. Några andra tryckta källor som rådfrågats är: *C.R.A. Fredberg: Det gamla Göteborg 1-3* (Göteborg 1919-24) samt *Göteborgs Adresskalendrar* 1850-1876. Slutligen kan nämnas att jag fått uppgifter ur tre forskares material: *Olga Dahl,* Göteborg, ur *Dymlings samling* i Göteborgs Historiska museums arkiv samt från ett brev till Bo Lindwall, Södertälje från lagman *Liss Eric Björkman,* Kalmar 1981, med utdrag ur Södra Möres dombok 1709 angående Anders Gabrielsson Meyer och Johan Eriksson Liljas hustru.

Tyvärr har källredovisningen för denna artikel inte kunnat göras så utförlig och precis som vore önskvärt. Men då jag inom kort ämnar lägga fram en universitetsuppsats på B-nivå i ämnet, där källorna utförligt kommer att redovisas, hoppas jag att min försummelse därigenom något kan ursäktas.

Skarprättarsläkten Beckius

Yrken och ämbeten gick ofta i arv i forna tiders Sverige. En skomakarson blev skomakare, sonen till en nämndeman blev nämndeman han också när tiden var inne. Släkter blev förknippade med en viss sorts näringsfång. Samma förhållande gällde också för samhällets lägre skikt. Håkan Skogsjö berättar om en dynasti, som göteborgarna kände väl när det begav sig - skarprättarsläkten Beckius.

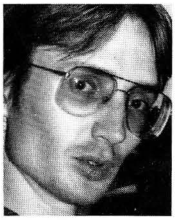

HÅKAN SKOGSJÖ

Ulrika Beckius (1781-1823) i Göteborg var en kvinna omgiven av stadens skarprättare. Svärfadern Karl Hjerpe var skarprättare 1764-1783, maken Lars Hjerpe innehade tjänsten 1784-1807, brodern Niklas Beckius hanterade bödelsyxan 1808-1822 och - slutligen - brorsonen Karl Gustaf Beckius exekverade delinkventer 1824-1850.

Skarprättarryrket tillhörde på 1700- och 1800-talen inte någon av de mer ansedda sysslorna. Statusen var dock inte så låg som på vasatiden, när en dödsdömd kunde undslippa sitt straff genom att bli bödel.

Ulrika Beckius' farfar hade varit artillerist och hennes far skräddargesäll och klädesstoppare. Han dog 1809, 60 år gammal, på stadens fattighus av skörbjugg och hann uppleva både dottern Ulrikas vigsel med en skarprättare och sonen Niklas utnämning till samma yrke. En intressant fråga, som tyvärr inte kunnat besvaras, är hur de båda syskonen kom i kontakt med skarprättaryrket. Brodern Niklas verkar - av arkivhandlingarna att döma - vara den som tog första steget. Han skall 1796 blivit nattmansdräng, och redan 1799 - bara 23 år gammal - blev han utnämnd till nattman, en syssla som hade skarprättaryrkets dåliga anseende och som dessutom ofta innehades av skarprättaren.

De två sista medlemmarna av släkten Beckius la bort det särpräglade släktnamnet och kallade sig istället Karlsson. Det torde vara ett tecken på att yrkets låga status ännu vid 1800-talets mitt inte hade försvunnit.

Johan Beckius
(f. ca 1722)
Artillerihantlangare
TABELL 1
|
Petter Beckius
(1749-1809)
Skräddargesäll
TABELL 2
|
Niklas Beckius
(1776-1822)
Skarprättare
TABELL 3
|
Karl Gustaf Beckius
(1801-1850)
Skarprättare
TABELL 4
|
Johan Alfred Karlsson (Beckius)
(1832-1853)
Sadelmakargesäll

Tabell nr 1

JOHAN BECKIUS, f ca 1722 i Göteborg (enligt GMR), d mellan 1776 28/11 (fadder år sonsonen Niklas) och 1781 27/12 (hustrun dog som änka). Artillerihantlangare vid Göteborgs garnison. - G 1743 16/10 i Göteborg (Garn) m *Anna Persdotter,* f 1704 (enligt osannolik åldersuppgift i dödboken), d 1781 27/12 i Göteborg (Garn).
Barn:
- *Maria Kristina Beckius,* f 174(4), d 1804 21/3 i Göteborg (Garn). G 1775 25/6 i Göteborg (Garn) m *Sven Stockman,* strumpvävargesäll i Göteborg, f 174(0), d 1807 13/4 i Göteborg (Garn).
- *Nikolaus,* f 1745 dp 31/12 i Göteborg (Garn), d där 1746 bg 14/12.
- *Britta Greta,* f 1747 dp 13/11 i Göteborg (Garn), d där 1748 bg 28/12.
- *Petter Beckius,* 1749-1809, skräddargesäll. Se tab 2.
- *Britta Maria,* f 1752 dp 13/3 i Göteborg (Garn), d där 1812 18/5. G 1774 18/12 i Göteborg (Garn) m *Peter Larsson Blomberg,* packhuskarl i Göteborg, f 173(9), d 1822 13/2 i Göteborg (Garn), i hans 2:a gifte (g 1:o m Brita Torsdahl, f 174(3), d 1774 14/7 i Göteborg (Garn)).
- *Anders,* f 1757 dp 11/5 i Göteborg (Garn), d där 1761 bg 6/2.

Tabell nr 2

PETTER BECKIUS (son till Johan, tab 1), f 1749 dp 8/10 i Göteborg (Garn), d 1809 4/7 i Göteborg (Domk). Skräddargesäll och klädesstoppare i Göteborg. - G 1772 15/11 i Göteborg (Domk) m *Katarina (Elisabet) Weber,* f ca 1749, d 1819 28/6 i Göteborg (Domk). Hon är förmodligen identisk med den Katarina Elisabet, f 1747 dp 29/3 i Göteborg (Krist), som var dotter till hamnmästaren Martin Weber och Annika Nilsdotter Holm.
Barn:
- *Anna Lovisa,* f 1773 9/3 i Göteborg (Domk), d där 1779 16/3.
- *Maria Kristina,* f 1774 11/9 i Göteborg (Domk).
- *Niklas Beckius,* 1776-1822, skarprättare. Se tab 3.
- *Anna Maria Beckius,* f 1779 3/2 i Göteborg (Domk), d där 1823 5/12. Ogift, men hade flera barn m *Johannes Bindel,* överskärare i Göteborg, f 1788 16/9 i Alingsås stad, d 1826 2/3 i Göteborg (Garn), son till Natanael Bindel, överskärare i Alingsås och Göteborg, och Margareta Johansdotter Öberg.
- *Ulrika Beckius,* f 1781 10/1 i Göteborg (Domk), d där 1823 8/7. G 1801 4/8 i Göteborg (Domk) m *Lars Hjerpe,* skarprättare i Göteborg (om honom se vidare "Skarprättare och nattmän i Göteborg" i detta nummer av ShF).
- *Maria Juliana,* f 1783 24/11 i Göteborg (Domk), d där 1784 2/1.
- *Anna Lucia,* f 1784 13/12 i Göteborg (Domk), d där 1784 25/12.
- *Anna Lucia,* (kallas Anna Elisabet i dödboken), f 1786 3/3 i Göteberg (Domk), d där 1789 3/8.
- *Anna Lovisa,* d 1791 28/1 i Göteborg (Domk). Enligt dödboken var hon 1 år och 3 månader gammal när hon dog, vilket dock inte kan vara riktigt (jämför nästa barn). Hon finns inte antecknad i födelseboken.
- *Anna Elisabet,* f 1790 21/6 i Göteborg (Domk), d där 1792 20/2.

Tabell nr 3

NIKLAS BECKIUS (son till Petter, tab 2), f 1776 27/11 i Göteborg (Domk), d 1822 11/6 i Göteborg (Krist). Antogs 1799 8/3 till nattman i Göteborg efter att i tre års tid varit nattmansdräng hos företrädaren Johannes Ottesson och antogs 1808 4/3 till skarprättare i Göteborg efter sin svåger Lars Hjerpe, som avlidit 1807 17/4. Nattmanssysslan övertogs 1812 av hustrun. - G 1801 3/2 i Göteborg (Krist) m *Johanna Svensson,* f 177(4), d 1834 -/8 i Göteborg (Krist) av kolera. Hon efterträdde 1812 sin make som nattman i Göteborg (hon tituleras omväxlande "Stadens nattman", "Stadsnattman" och "Nattmanska" [!] och innehade sysslan till 1825.
Barn:
- *dödfödd dotter,* f 1800 9/9 i Göteborg (Domk).
- *Karl Gustaf Beckius,* 1801-1850, skarprättare. Se tab 4.
- *Johan Fredrik,* f 1803 6/12 i Göteborg (Krist), levde 1820 (enligt Göteborgs stads mantalslängd).
- *Johan Peter,* f 1806 9/6 i Göteborg (Krist), d där 1807 13/1.
- *Emanuel,* f 1809 9/6 i Göteborg (Krist), d där 1811 27/5.
- *Fredrika Charlotta,* f 1811 28/9 i Göteborg (Krist).

Tabell nr 4

KARL GUSTAF BECKIUS (son till Niklas, tab 3), f 1801 12/11 i Göteborg (Krist), d 1850 25/10 i Göteborg (Domk) av kolera. Skarprättare i Göteborg från 1824 och antogs 1835 3/4 även till stadens nattman; innehade båda sysslorna till sin död. - G 1826 3/9 i Göteborg (Domk) m *Britta Maria Lidberg,* f 1793 4/5 i Göteborg (Domk), d 1859 9/11 i Göteborg (Fattighusförs), i hennes 2:a gifte (g 1:o m NN Wallström), dotter till timmermannen i Ostindiska kompaniets tjänst Lars Lidberg och Anna Kristina Olsson.
Barn:
- *Augusta Matilda,* f uä 1824 30/9 i Göteborg (Domk).
- *Charlotta Vilhelmina,* f 1827 15/6 i Göteborg (Domk), d där 1828 17/9.
- *Charlotta Vilhelmina Karlsson (Beckius),* f 1829 5/12. "Kallar sig Carlsson", enligt hfl. G 1865 26/2 i Göteborg (Garn) m *Jonas Peter Nyberg,* f 182(7), d 1868 7/6, korpral vid husarregementet Carl XV.
- *Johan Alfred Karlsson (Beckius),* f 1832 20/2 i Göteborg (Domk), d där 1853 25/9. Sadelmakargesäll. "Kallar sig Carlsson", enligt hfl.

Källor:

I första hand har *göteborgsförsamlingarnas kyrkoböcker* använts. Tack vare de personregister, som landsarkivet i Göteborg har upprättat, är de tämligen lättbearbetade. Vidare har *Göteborgs drätselkammares arkiv,* främst räkenskaperna men även i viss mån protokollen (till vilka det finns ett sakregister), och *Göteborgs magistrats politieprotokoll* visat sig värdefulla när det gäller att finna uppgifter (t ex utnämningsdata) om stadens tjänstemän.

Förkortningar:

Domk	- Göteborgs Domkyrkoförs
Garn	- Göteborgs Garnisonsförs
Krist	- Göteborgs Kristine förs